

Viveka Cudamani, het kroonjuweel van wijsheid

– Fay van Ierlant

Viveka Cudamani is Sanskriet. In het Nederlands wordt viveka vertaald als: geestelijk onderscheidingsvermogen. Cuda wil zeggen: top. De top, het hoogste onderscheidingsvermogen. Maar ook: de top van het hoofd. Mani is een juweel of een edelsteen. Viveka Cudamani gaat over een geestelijk onderscheidingsvermogen dat zo zuiver en helder is als een edelsteen in een kroon op het hoofd. Vandaar: het kroonjuweel van wijsheid.

Het gaat over een bewustzijn dat gebruik maakt van een denkvermogen dat ontvankelijk is voor de wijsheid die ligt op de universele geestelijke gebieden van bestaan. Daarvoor moet de mens het op de psychische gebieden functionerende dagelijkse denken doorbreken. Het denken neemt dan de zuivere universele werkelijkheid waar en wordt niet meer bepaald door de beperkte, persoonlijk gebonden, zintuiglijke waarneming.

De verhandeling met deze bijzondere titel: Viveka Cudamani, wordt toegeschreven aan Samkaracharya, de voornaamste leraar van een van de vedische filosofische scholen: de Advaita Vedanta. Samkaracharya wordt gezien als een bruggenbouwer tussen de vedanta-filosofie en het boeddhisme. Over de tijd waarin de oorspronkelijke Samkara leefde bestaan verschillende opvattingen. De oosterse traditie houdt het op rond 500 voor Christus zoals ook H.P. Blavatsky in *Collected Writings* (CW XII p.344 en Subba Row) in zijn *Esoteric Writings* (p.50).

De Sanskritist Max Müller houdt het op 788 – 820 na Christus. Maar het gaat dan waarschijnlijk om een opvolger van de eerste Samkara.

De naam Samkara heeft als toevoeging de eretitel charya wat ‘spirituele gids of leraar’ betekent. Men spreekt ook wel van ‘Adi Samkara’. Adi betekent ‘eerste’, om Samkaracharya te onderscheiden van latere Samkara’s in de Advaita Vedanta traditie. Vandaar waarschijnlijk de verschillende opvattingen over de tijd van zijn bestaan.

Advaita Vedanta is een van de zes vedische scholen van India, gesticht door Badarayana of door Vyasa rond 1400 voor Christus (vyasa betekent ook: samensteller, compiler). Advaita wil zeggen: niet-tweeheid, de non-dualistische school van de Vedanta. Vedanta betekent: conclusie, eindtekst (anta is eind) van de Veda’s, uitgedrukt in de Upanishads.

Advaita Vedanta gaat uit van één fundamentele absolute Werkelijkheid die ten grondslag ligt aan en zich uitdrukt in het hele universum. Advaita Vedanta geeft aan dat onze blik op de wereld onjuist is als we de ene absolute Werkelijkheid, de oorzaak van al het bestaande, niet waarnemen.

De Engelse tekst van de *Viveka Cudamani* hebben we onder meer te danken aan de theosoof Mohini Chatterji die in 1932 de Sanskrit tekst in het Engels vertaalde (*Viveka-Cudamani*. TPH Adyar). In het Nederlands verschenen meerdere vertalingen waarvan de laatste in oktober 2001 uitkwam, getiteld *De rede als bekroning* door Paul van Oyen. Paul van Oyen is een discipel van Shri Bharati Tirtha, een goeroe met een Advaita Vedanta school in Zuid-India. Het commentaar van Van Oyen gaat uit van het

gedachtegoed van de school van Shri Bharati Tirtha.

Om het zuivere onderscheiden tussen werkelijkheid en illusie mogelijk te maken begint de Viveka Cudamani met het aangeven van de vier eigenschappen die nodig zijn voor de zogenaamde Zelfrealisatie in vers 17-20.

Illusie wil zeggen: het niet waarnemen van de geestelijke potentie die zich in de materie uitdrukt. Men ziet slechts de beperkte uitdrukking van de zintuiglijke waarneming. De vier eigenschappen die voor dat waarnemen nodig zijn geeft de Viveka Cudamani als volgt aan: 1. De geestelijke oorzaken te kunnen waarnemen achter hun uitdrukkingen in de gebieden van materie (viveka). 2. Ongehechtheid of het los laten van verlangen naar bezit en emotionele opwinding. 3. Rustig en kalm gedrag door het ontwikkelen van de juiste eigenschappen die besproken worden in vers 22 tot 29. 4. De wil en het verlangen om ware vrijheid te bereiken en het (geestelijk) Zelf te kennen.

Over de juiste gedragseigenschappen zeggen vers 22 tot 29 het volgende: *Begin met een onverstoorbare concentratie, laat je niet afleiden door je zintuigen of door je lichaam. Ga niet in op de afleidingen of verstoringen van het denken. Verdraag pijn en verdriet zonder het te verdringen of je er door te laten overheersen. Pak dan de leringen in de geschriften aan met vertrouwen en zonder afleiding. Het denken kan zo voortdurend gericht worden op het Ene Beginsel in al zijn uitdrukkingen.*

In de Viveka Cudamani komen het waarom, het hoe en het resultaat van het onderscheiden en waarnemen van dat wat er werkelijk aan de orde is voortdurend naar voren. Het gaat niet over vereisten die opgelegd kunnen

worden. Je moet het gaan ontdekken als je serieus, je motivaties voortdurend onderzoekend, aan de gang gaat met dat groeiend geestelijk onderscheidingsvermogen en het gaat toe-passen in je leven. Dat begint al in de verzen die we als een introductie zouden kunnen zien: vers 1-72.

Viveka Cudamani gaat over een geestelijk onderscheidingsvermogen dat zo zuiver en helder is als een edelsteen in een kroon op het hoofd.

In vers 1 begint de lering met het buigen voor de enige ware leraar die Govinda wordt genoemd. Govinda is een van de vele namen voor het goddelijke Brahma, die de enige ware leraar is. Die leraar wordt vertegenwoordigd in de mens door het goddelijk beginsel: atma. Atma kennen we uit het schema van de zevenvoudige samenstelling van de mens als het hoogste, geestelijke, universele beginsel (H.P. Blavatsky, *De Sleutel tot de Theosofie*. p 84/85). Het buigen geeft aan dat nederigheid vanaf het begin noodzakelijk is. Het doel van een geboorte als mens, een wezen met geestelijke beginselen, die de mogelijkheid geeft tot geestelijke ontwikkeling, wordt direct kernachtig aangegeven in vers 5: *'Wie is er op deze bezielde aarde meer dood dan hij die een menselijke incarnatie heeft bereikt en dan als een gek achter zelf-zuchtige doelen aanjaagt?'* Dit komt na vers 4 waarin wordt aangegeven dat iemand die met moeite een menselijke incarnatie heeft bereikt en de geschriften is gaan begrijpen door de desillusies van het leven zelfmoord pleegt als hij nog steeds achter illusies aanjaagt.

Vers 8 en 9 hebben het over de wijze mens die streeft naar zijn redding door

het loslaten van zijn begeerte naar uiterlijke dingen en die op zoek gaat naar zijn ware leraar, het geestelijke Zelf. Hij redt zijn ziel door het verkrijgen van het juiste onderscheidingsvermogen via het pad van yoga. In Advaita Vedanta slaat dat 'pad van Yoga' op jnana yoga, afgeleid van *Dhyana*, de zevende stap van het achtvoudig yogapad in de school van Patanjali en een van de paramita's, de deugden van het boeddhisme; dhyana van dhyān: wijsheid, goddelijke kennis. Het geeft een denkvermogen aan dat de werkelijkheid schouwt, waarneemt, kan ontvangen en open staat.

Het menselijk denken is pas ten volle gerealiseerd als het zichzelf geestelijk laat verlichten en daardoor andere denkvermogens kan verlichten als het denkvermogen één functionerend geheel is geworden in dienst van een bewustzijn dat de Werkelijkheid waarneemt. In vers 9 redt men dan zijn ziel die verdronken was in de zee van een door de materie bepaald bestaan.

Vers 13 zegt dat de ware kennis van iets verkregen wordt door waarneming, onderzoek en onderricht en niet door het geven van aalmoezen of het inhouden van honderd ademhalingen.

Voor 'ware kennis' zijn de bovengenoemde 4 vereisten met de inbegrepen gedragseigenschappen nodig en dat komt ongeveer op het volgende groeiproces neer: Het groeiend onderscheidingsvermogen geeft inzicht in en ontmaskert het materie-gebonden denken waardoor begeerteloosheid kan ontstaan. Het denken en de zinnen worden steeds minder door het rumoer van buiten af beïnvloed en emotioneel gehinderd. Er ontstaat een groeiend verlangen naar de rust en evenwicht van een leven in heelheid en wijsheid.

De nadruk op de vier vereisten zegt eigenlijk dat het denkvermogen twee kanten op kan met de leringen. Zonder de vereisten kan het denken doorgaan met het dienen van zichzelf door egoïsme en persoonlijke ambitie. Een leven in heelheid en wijsheid wordt daardoor echter niet bereikt.

De lering gaat ongeveer vanaf vers 70 over in instructie. Vers 70 zegt dat het begin ligt bij het juist te leren luisteren. Luisteren, zodat het gehoorde ongeblokkeerd kan overgaan in realisatie. De wijze student wijdt zichzelf in nederigheid aan de dagelijkse studie van de wijsheidsgeschriften en aan reflectie en meditatie over de daarin gevonden waarheden. Hij verlost zichzelf van onwetendheid en zal uiteindelijk de liefde-wijsheid van de inwonende boeddha-natuur in dit aardse bestaan ervaren door zijn eigen leraar te zijn, als hij inderdaad de leringen in praktijk omzet.

In de Indiase filosofische scholen zoals in de Samkya en in de Yoga Sutras van Patanjali worden drie stoffelijke eigenschappen genoemd waar ook de *Viveka Cudamani* gebruik van maakt. Zij zijn bekend onder het begrip: 'de drie guna's' van guna: eigenschap, hoedanigheid. Je kunt ze vergelijken met de elementen, de stoffelijke krachten die te maken hebben met de samenstelling van de stoffelijke gebieden van bestaan. De drie guna's zijn: *tamas* van de wortel *tam* wat verstopping, uitputting, zonder beweging betekent; *rajas* van de wortel *raḍj* wat verkleurd, rood worden betekent, in hoge activiteit; *sattva* van *sat*, staat van zijn, wat slaat op een toestand van evenwicht tussen het stoffelijke en het geestelijke beginsel in dingen of toestanden wanneer vorm en energie in evenwicht trillen.

Wat betekent dat voor de mens wiens stoffelijke beginselen deel uitmaken van het gebied waar de guna's hun spel spelen? Vers 106 wijst ons op het ikmakend beginsel van het materiegericht denken dat meespeelt met de guna's die in vers 112 met name worden genoemd. Het spel wordt zo uitgelegd: *tamas* ontstaat bij totale inwikkeling in de materie, geen enkel onderscheidingsvermogen, totale identificatie met het stoffelijke bestaan dat het hele leven conditioneert en bepaalt. *Rajas* is het gevolg van de conditionering van *tamas*. Je zou kunnen zeggen: *tamas* pakt je in waardoor *rajas* bewerkstelligd wordt. *Rajas* is dan ook woede, nijd, jaloezie, arrogantie, ruzie, zenuwachtigheid, burn out, depressie, het niet aankunnen van de psychische materie die overheerst als gevolg van de gebondenheid aan die materie. *Sattva* ontstaat als *tamas* en *rajas* in evenwicht zijn, als de materie werkt in zijn eigen energie, niet stilstaat als bij *tamas* en niet doordraait als bij *rajas*. Elk van de vier stoffelijke gebieden in de mens heeft zijn eigen *sattva*, ofwel zijn eigen punt van evenwicht. Vanuit dat punt van evenwicht in het denken kan het bewustzijn doorbreken naar het volgende gebied (zie weer de zevenvoudige samenstelling van de mens uit *De Sleutel tot de Theosofie*). Het ontwikkelingspatroon van het menselijk bewustzijn loopt als volgt: van *tamas* naar *rajas* naar *sattva* op de stoffelijke gebieden. Daarin speelt het groeiend onderscheidingsvermogen de cruciale rol. Het is *rajas* (snel trillende materie) die *tamas* (trage materie) naar *sattva* (evenwicht) voert. Omdat *rajas* twijfel zaait en het onderzoek in gang zet is dat de manier om tot onderscheiden te komen. Het is een zich

steeds herhalend noodzakelijk zoekproces naar evenwicht, totdat er doorbroken kan worden naar de gebieden van het universele denken.

Waarnemend vanuit die geestelijke beginselen kan het noodzakelijke spel van de in de stof spelende guna's doorzien worden: daar ligt het geestelijk onderscheidingsvermogen. Door steeds vragen te stellen bij je eigen meningen en die van anderen kom je tot groeiend inzicht. De verzen wijzen op het sattva, het evenwicht van geest en materie op de verschillende stoffelijke gebieden van bestaan. Het begint met orde en regelmatigheid in je leven, zelfcontrole, de wens voor bevrijding uit het door emotionele aantrekking en afstoting bepaalde leven en de onthouding van kwaad. Het pure sattva, het evenwicht van de geestelijke gebieden geeft ervaring van het geestelijke zelf en daardoor grote rust en vertrouwen, tevredenheid, opgewektheid en grote concentratie en inzicht.

De verzen vanaf 127 gaan diep in op deze staat van zijn, waarbij de illusies ook als illusies worden waargenomen.

Het kostbaarste deel van de *Viveka Cudamani* begint bij vers 250. Daar komt het veel aangehaalde '*Tat tvam asi*' aan de orde, ook wel bekend uit de Upanishads. In het Nederlands wordt het vertaald als: Dat zijt gij, of Gij zijt dat. Het gaat over de identiteit van Brahman en Atman, over de eenheid tussen het universele Brahman (het Ene Beginsel) en het individuele atman dat het universele verbindt met het individuele via zijn voertuig buddhi in de mens.

Vers 252: '*Geef het foute ikbegrip op dat je hebt gevormd en begin te begrijpen door je gezuiverde denken dat jij, Atman dat subtiele, zelfbestaande Brahman bent en dat is perfecte kennis*'. Dan

volgen de verzen 254-263 als 10 meditaties over het begrip 'That thou art', 'Gij zijt dat'. Vers 255: *Weet dat gij Dat zijt: Brahman onbekend met kaste – wereldlijke wijsheid, familie en clan, geen naam hebbend, geen vorm, geen eigenschappen of gebreken, boven tijd, ruimte en bewustzijnsbegoocheling.*

Vers 256: *Weet dat gij Dat zijt: Brahman die de allerhoogste is, niet binnen het bereik van spraak maar die gekend kan worden door het oog van pure wijsheid. Dat is zuiver, absoluut bewustzijn, het eeuwig zijnde.*

Vers 277 begint met aan te geven dat het denken, als het sterk wordt door zich te richten op Atman, al het verlangen naar uiterlijke dingen opgeeft. Als al die verlangens helemaal zijn uitgeput, ligt de weg naar de realisatie van Atman (Zelfrealisatie) open. Het grootste obstakel voor het ervaren van eenheid wordt aangegeven als '*ahamkara*', ikheid, egoïsme. Zolang het 'ik' overheerst, kun je alle hoop op bevrijding laten varen. Egoïsme wordt verzeleken met een slang met drie koppen. Die koppen zijn de drie guna's. De drie koppen kun je afhakken met het zwaard van spirituele kennis, zegt vers 303. Vers 310 geeft echter aan dat, alhoewel je de drie koppen denkt te hebben afgekapt, ze steeds weer zullen proberen om aan te groeien, omdat het uiterlijke leven zo veel afleiding biedt dat je er weer in meegaat. Het gaat dan over de '*Vasana's*', de gewoonte tendensen die onbewust zijn blijven hangen in de vier materie gebonden menselijke voertuigen op de vier stoffelijke gebieden van bestaan, waar we gewoontegetrouw toch weer gebruik van maken. Dat moet herkend en aangepakt worden. Automatisch handelen en het hebben van angstige gedachten zijn gevolgen van het functio-

neren in gebondenheid en zij verdwijnen als de aspiratie gericht wordt op geestelijke vrijheid. We schijnen de behoefte aan commotie en emotionele opwinding echter heel moeilijk los te kunnen laten. Vers 321: *Overstijg de zintuigelijke wereld en realiseer de ene waarheid die vol is van vrede en geluk en de uiterlijke en innerlijke voertuigen beheerst. Breng zo je tijd door terwijl je je karma uitwerkt.*

Vers 323 waarschuwt: *Voor de wijzen is er geen groter gevaar dan onoplettendheid. Het is de oorzaak van illusie waaruit afgescheiden ikheid voortkomt en daaruit volgt slavernij die dan weer pijn veroorzaakt.*

Er wordt gezegd dat er zelfs wijzen zijn die egocentriciteit die door gewoonte sterk is geworden niet kunnen vernietigen. Het is ik-gerichtheid die door ambitie naar macht en materie vele geboorten veroorzaakt.

H.P. Blavatsky laat in CW VIII p.127 de innerlijke stem steeds roepen: *'Forget thyself. Beware lest thou become self-concentrated and the giant weed of spiritual selfishness take firm root in thy heart; beware, beware, beware!'* (*Vergeet jezelf. Pas op zodat je niet op jezelf geconcentreerd raakt en het grote onkruid van het geestelijk egoïsme wortel schiet in je hart; pas op, pas op, pas op!*). Hier ligt de grote en meest belangrijke waarschuwing voor het gevaar van geestelijke ontwikkeling zonder de nodige vereisten en de aangegeven gedragseigenschappen.

De laatste verzen gaan over de veranderingen in het denken die we kunnen ondergaan zoals in Vers 502: *Het voertuig komt en gaat, het verwekt karma en de gevolgen worden ondergaan maar het wordt oud en gaat dood terwijl het Zelf blijft als een machtige berg.*

Vers 519: *Ik dwaalde rond in het droomwoud van geboorte, ouderdom en dood voortgebracht door misleiding, bang gemaakt door de tijger van egoïsme en ikheid, maar ik ben wakker geschud.*

Vanaf vers 522 tot vers 535 volgt een beknopte herhaling van de essentiële leer over het ontwikkelen van Viveka Cudamani, waarna de verzen 536-563 de vreugde van zelfrealisatie bezingen. 538: *Zoals een kind dat geen pijn of honger heeft zijn spel speelt, zo geniet de wijze van zijn geluk, vrij van het 'ik' en het 'mijn'.*

Vers 570-575 komen tot iets van een climax.

570: *Gebondenheid en bevrijding komen voort uit de betovering van illusie. Zij bestaan niet in de geestelijke gebieden.*

576: *Het opperste en meest mysterieuze uit de leringen van de Vedas is nu onthuld. Geef het door aan hen van wie het denken vrij is van verlangens, aan hen die zich richten op bevrijding en zie toe dat zij er over nadenken.* (Dus niet aan iedereen)

De Viveka Cudamani is een waar kroonjuweel van wijsheid. Of we er iets mee kunnen en willen ligt aan ons. Begin bij jezelf, zeiden ook de Grieken. De leringen van de Viveka Cudamani zijn niet uniek, maar de 'alles of niets' benadering die kenmerkend is voor de helderheid van oosterse wijsheidsgeschriften is heel sterk aanwezig. Alles of niets slaat vooral op de toepassing in het dagelijks leven. Zonder dat blijven leringen leringen.

Documentatie:

Viveka Cudamani. Mohini M. Chatterji, TPH Adyar; *The Pinnacle of Indian Thought.* Ernest Wood. Quest Books, TPH Wheaton.